

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 70.895.060 у Хмельницькому
університеті управління та права
імені Леоніда Юзькова

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента

ГАВРІКА Романа Олександровича на дисертацію

ЧУДАК Олесі Миколаївни на тему

«Правове регулювання адміністрування податків та зборів в умовах цифровізації», подану на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Цифрова трансформація українського суспільства неможлива без запровадження елементів електронного урядування, що передбачають можливість автоматизації надання адміністративних послуг переважно за рахунок застосування інформаційно-телекомунікаційних технологій, електронних судових систем та розширення елементів електронної демократії, включаючи запровадження електронного голосування. В сучасних умовах цифровізації публічного управління та процесу надання адміністративних послуг органами державної влади, органами місцевого самоврядування, суб'єктів делегованих повноважень особливого значення набуває інтеграція інформаційних технологій у діяльність органів публічної адміністрації. Одним із ключових інструментів, який сприяє підвищенню ефективності взаємодії між громадянами та державними органами, є цифровізація процесів такої взаємодії, що виключають або зводять до мінімуму особистий контакт заявника та органу публічної адміністрації у адміністративно-процедурних провадженнях, в тому числі пов'язаних із виконанням конституційного обов'язку громадян щодо сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів. Впровадження цифрових технологій у податкову сферу також сприяє зменшенню витрат часу та ресурсів суб'єктів публічного управління на здійснення адміністрування податків і зборів. Вище викладене зумовлює актуальність та своєчасність дисертаційного дослідження, зважаючи на процеси адаптації законодавства України до стандартів ЄС, в тому числі й в частині цифровізації процесів: адміністрування податків, їх нарахування та сплати, обміну податковою інформацією між платником податків та податковими органами, оскарження рішень, прийнятих податковими органами.

Обрана дисертанткою тема для дослідження є також актуальною враховуючи те, що цифровізація податкового адміністрування є ключовим напрямом модернізації фінансової системи держави, що спрямований на підвищення ефективності податкового контролю, зменшення адміністративного

навантаження на платників податків та підвищення рівня прозорості податкових процедур. В умовах розвитку цифрової економіки, інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій у сферу оподаткування та глобалізації фінансових процесів правове регулювання цифровізації податкового адміністрування набуває особливого значення, що свідчить про підвищену актуальність, науково-теоретичну і практичну цінність дисертаційного дослідження Чудак О.М.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна. Аналіз анотації та тексту рецензованої дисертації, змісту публікацій Олесі Чудак дають змогу зробити висновок про те, що наукові положення, висновки і рекомендації, викладені у дисертації мають достатній ступінь обґрунтованості, оскільки теоретичною основою дисертаційного дослідження стали наукові праці українських та зарубіжних вчених – представників науки фінансового права та публічного управління, які досліджували питання адміністрування податків і зборів, правові основи цифровізації публічного управління, в тому числі окремі питання цифровізації адміністрування податків і зборів. Усі наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані у дисертації, достатньою мірою обґрунтовані та відповідають меті та завданням роботи, що забезпечується адекватністю обраних методів дисертаційного дослідження.

Сформована структура дисертації дала можливість здобувачці послідовно і комплексно проаналізувати широкий спектр питань, які стосуються правового регулювання адміністрування податків та зборів в умовах цифровізації.

Мета дисертаційної роботи визначена коректно і полягає у комплексному дослідженні стану правового регулювання адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації в Україні, виявленні існуючих правових проблем в цій сфері та розробленні шляхів їх вирішення.

Для досягнення поставленої мети наукового дослідження було передбачено вирішення багатьох завдань, які були успішно досягнуті здобувачкою. Зокрема, було належно охарактеризовано трансформацію теоретико-методологічних підходів до визначення поняття адміністрування податків і зборів; розкрито правові основи цифровізації публічного управління в Україні; досліджено генезис правового регулювання адміністрування податків і зборів; охарактеризовано правові засади функціонування окремих сервісних інформаційних і цифрових технологій та інструментів, впроваджених в податкове адміністрування; розкрито правові засади здійснення податкового контролю в умовах цифровізації; висвітлено особливості правового регулювання адміністрування окремих податків і зборів в умовах цифровізації; досліджено правові засади обміну інформацією між податковими органами та органами державної влади – держателями реєстрів та інших інформаційних платформ; визначено порядок обміну інформацією між податковими органами та іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування та фінансовими установами в сфері виконання бюджетів за доходами в процесі реалізації

діяльності з адміністрування податків і зборів; з'ясовано стан правового регулювання міжнародної взаємодії суб'єктів адміністрування податків і зборів в сфері протидії порушенням законодавства України, шахрайству та іншим порушенням, які впливають на фінансові інтереси ЄС в умовах цифровізації; запропоновано напрями удосконалення правового регулювання цифровізації адміністрування податків і зборів. Вище викладені завдання дисертаційного дослідження успішно досягнуті здобувачкою та дозволяють всебічно проаналізувати поставлену проблему.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є однією з перших спроб за допомогою використання сучасних методів наукового пізнання, на підставі аналізу наукових праць вітчизняних та зарубіжних дослідників, чинного законодавства України та джерел міжнародного права, судової практики, розкрити сутність та особливості правового регулювання адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації, виявити недоліки та опрацювати шляхи їх вирішення. У результаті проведеного дослідження у роботі сформульовано низку нових наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем, а також пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання в зазначеній сфері, які характеризуються новизною.

Вбачається позитивним практичне значення низки одержаних результатів. Викладені в дисертації положення, висновки та рекомендації можуть бути використані у: правотворчості - під час розроблення законодавчих актів у сфері адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації; правозастосуванні та правореалізації - для удосконалення організаційно-правових засад діяльності податкових органів; науково-дослідній роботі - для подальших науковоправових досліджень, спрямованих на вирішення проблем правового регулювання адміністрування податків та зборів в умовах цифровізації; освітньому процесі - під час розробки та викладення навчальних загальних і спеціалізованих дисциплін.

Найбільш істотними науковими результатами, що представлені у дисертації, є наступні:

1. Авторка слушно обґрунтовує свою позицію, що визначення поняття «адміністрування податків і зборів» пов'язане з розвитком ринкових відносин, зміною принципів та структури економіки і переосмисленням функцій податкових органів (визнанням їх сервісної функції), процесу цифровізації адміністрування податків і зборів передувало спочатку впровадження інформаційно-комунікативних технологій в управління в податковій системі, впровадження інформаційно-комунікативних технологій в адміністрування податків та зборів, а на цей час слід говорити про перехід до цифрового податкового адміністрування. Слід погодитися із позицією авторки, що цифрове податкове адміністрування – це організаційно-управлінська діяльність спеціально уповноважених на реалізацію податкової політики органів державної влади з використанням інформаційних і цифрових технологій та інструментів,

яка забезпечена нормативно-правовим регулюванням, що формується на принципах податкового планування, податкового регулювання та податкового контролю та спрямована на реалізацію функцій зазначених органів, дотримання інтересів платників податків, міжвідомчу і міжнародну співпрацю у сфері оподаткування.

2. Науковий інтерес викликає дослідження дисертанткою нормативно-правової бази з питань цифровізації адміністрування податків і зборів в Україні, проведене за окремими етапами процесу цифровізації у податковій сфері. Можемо визнати, що прикладне значення для подальшої нормотворчої діяльності мають й виділені авторкою напрямки удосконалення правового регулювання цифровізації адміністрування податків і зборів.

3. Авторка виділяє особливості здійснення окремих повноважень органами податкової служби в умовах цифровізації, в тому числі здійснення податкового контролю, адміністрування окремих податків, в тому числі податку на додану вартість, податку на прибуток, акцизного податку, єдиного податку, податку на доходи фізичних осіб, інформаційного обміну між податковими органами та іншими суб'єктами податкових правовідносин.

4. Важливе прикладне значення має проведене авторкою наукове дослідження особливостей системи нормативно-правового регулювання інформаційного обміну між податковими органами та органами державної влади, а також виділення існуючих проблем у цій сфері.

5. Позитивно можемо відзначити дослідження міжнародної взаємодії суб'єктів адміністрування податків і зборів в сфері протидії порушенням законодавства України, шахрайству та іншим порушенням, які впливають на фінансові інтереси Європейського Союзу в умовах цифровізації. Обґрунтованими є висновки авторки, що формами міжнародної взаємодії податкових органів у сфері адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації в Європейському Союзі є: інформаційний обмін; процедура узгодження сум податкових зобов'язань; взаємна допомога у стягненні податкової заборгованості; подання повідомлень про невідповідності до Європейського офісу по боротьбі з шахрайством (OLAF) та річної звітності до Єврокомісії про випадки виявленого податкового шахрайства та інших порушень, пов'язаних із доходами ЄС, що впливають на фінансові інтереси ЄС.

Повнота викладу положень дисертації в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні результати дисертації достатньо повно викладено у 11 наукових працях, зокрема у 5 наукових статтях у фахових виданнях України, 6 публікаціях у збірниках тез матеріалів міжнародних наукових і науково-практичних конференціях. Зміст даних наукових публікацій дозволяє сказати, що авторкою у повній мірі розкрито основний зміст дисертації та обґрунтовано отримані наукові результати відповідно до мети (поставленого завдання) та висновків.

Оцінка відсутності / наявності порушення академічної доброчесності.

Ознайомившись з дисертацією Чудак Олесі Миколаївни на тему «Правове регулювання адміністрування податків та зборів в умовах цифровізації», зазначимо, що порушень академічної недоброчесності у дисертації не виявлено. Всі запозичення у роботі оформлені відповідно до встановлених вимог з чітким посиланням на першоджерело. Весь текст оформлено належним чином, а сама дисертація є самостійною та оригінальною науковою роботою.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Водночас поряд з позитивною оцінкою дисертації Чудак О.М., дисертація, як і будь-яке нове творче дослідження, містить окремі дискусійні положення, які потребують додаткової аргументації чи роз'яснення дисертанткою під час прилюдного захисту та є можливими для врахування при здійсненні подальших наукових досліджень з обраної тематики:

1. Хоча у дисертації досліджено правове регулювання міжнародної взаємодії суб'єктів адміністрування податків і зборів в сфері протидії порушенням законодавства України, шахрайству та іншим порушенням, які впливають на фінансові інтереси ЄС в умовах цифровізації, однак зарубіжний досвід цифровізації адміністрування податків і зборів (передусім відповідно до законодавства держав-членів Європейського Союзу) викладено уривчато. На нашу думку, більш ґрунтовне дослідження європейського досвіду впровадження цифровізації адміністрування податків і зборів дозволило б зробити дисертаційне дослідження більш досконалим, а також істотно розширити напрямки удосконалення правового регулювання цифровізації адміністрування податків і зборів в Україні в контексті адаптації законодавства України до права ЄС.

2. Позитивно відзначаючи виділення авторкою напрямів удосконалення правового регулювання цифровізації адміністрування податків і зборів, слід визнати, що доцільно було їх викласти у окремому проєкті закону (або принаймні у документі програмного характеру).

3. Попри те, що авторка докладно дослідила питання цифровізації здійснення податкового контролю, цифровізації адміністрування окремих податків, в тому числі податку на додану вартість, податку на прибуток, акцизного податку, єдиного податку, податку на доходи фізичних осіб, цифровізації інформаційного обміну між податковими органами та іншими суб'єктами податкових правовідносин, у дисертації не було приділено увагу дослідженню особливостей цифровізації такої форми реалізації податковою службою своїх повноважень як адміністрування податкового боргу платників податків.

Зазначені нами міркування та побажання не завадили загальному позитивному сприйняттю даної дисертації та мають характер рекомендацій. Вони викликані інтересом до цього дослідження, новизною та актуальністю питань, що розкриваються авторкою. Представлена дисертаційна робота є

завершеною; сформульовані у ній положення, результати та висновки становлять наукову й практичну цінність.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження **Олеси Миколаївни ЧУДАК** на тему «Правове регулювання адміністрування податків та зборів в умовах цифровізації», відповідає вимогам, встановленим Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283, від 19 травня 2023 року № 502, від 3 травня 2024 року № 507), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, є завершеною самостійною науково-дослідною роботою, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують наукове завдання з удосконалення правового регулювання адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації, а його авторка – **Олеся Миколаївна ЧУДАК** заслуговує на присудження їй освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Рецензент:

**кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова**

Роман ГАВРІК